

IN DE STILTES ONTSTAAN DE BEELDEN

Mirjam Mare ('Dat is niet mijn echte naam, hoor') vertelt verhalen. Sprookjes, mythen en fabels, maar ook volksverhalen en verhalen van meer recente schrijvers als Godfried Bomans, Belcampo en Renate Dorrestein. Ze treedt op tijdens congressen, bedrijfsavonden, jubilea, diners en andere bijzondere gelegenheden. In haar verhalen is ze vooral op zoek naar passie, magie en mythe. Maar ook naar stiltes. Mare: 'In de stiltes ontstaan de beelden, krijgt het verhaal vorm in de hoofden van de luisteraars'. **MIRJAM MARE** vertelt over vertellen en over de kracht van het verhaal.

tekst > Pieter van Kesteren

“DE TIJD IS
RIJP VOOR EEN
NIEUW SOORT
EPIEK”

'In 1980 kwam ik van de Theaterschool, in Amsterdam. Min of meer bij toeval kwam ik in het onderwijs terecht, docent drama. Eerst aan een school voor IHNO, individueel huishoudelijk nijverheidsonderwijs, zoals dat toen heette, en later aan een opleiding voor logopedisten. Hartstikke leuk. Ik heb 't jarenlang met plezier gedaan. Maar na een tijdje begon ik iets te missen. Raar eigenlijk, want ik was heel tevreden over het niveau dat ik bereikt had en over mijn lesprogramma. In al die jaren had ik het steeds verder ontwikkeld: het was helemaal af. En daar zat het probleem. Ik miste de bezieling, de uitdaging van het nieuwe. Ik ontdekte dat ik vooral dreef op routine. Het avontuur was weg. Dat was voor mij het moment om mijn baan op te zeggen. Een hele stap want ook onze financiële zekerheid viel weg. Mijn man en onze twee kinderen waren er niet echt blij mee. En toch raad ik iedereen aan die voor een dergelijke keuze komt te staan: doe het, volg je hart. Dat

“IN FEITE ZOEK IK

“EEN OPTREDEN IS PAS GESLAAGD ALS JE PUBLIEK VOELT DAT EEN VERHAAL ONTSTAAT OP HET MOMENT DAT JE HET VERTELT”

geeft zoveel energie, zoveel zin in het nieuwe. Doe je het niet, dan raak je die energie kwijt, voor altijd. En dat knaagt aan je gevoel voor eigenwaarde.’

> **WEZENLIJKE WISSELWERKING**

‘Vijftien jaar geleden zag ik tijdens een symposium een verhalenverteller. Dat was nog een zeldzaamheid toen. Er waren wel al veel langer voordrachtskunstenaars, Charlotte Köhler bijvoorbeeld. Die kende hele boeken van Tjechov van buiten. Als die een druif nam, dan was het als of je hem zelf proefde. Met iemand als zij voel ik me trouwens het meest verwant. Ik ben meer actrice dan verteller. Een actrice die op zoek is naar een wisselwerking met het publiek. Die wisselwerking is wezenlijk: moet ik sneller zijn, of juist wat gas terugnemen? Moet ik de kwinkslagen wat vetter aanzetten, of moet het juist subtieler? Dat doe je overigens zelden bewust, dat gaat heel intuïtief allemaal.

En dan die stiltes. In het begin vind je ze eng. Maar later ga je ze gebruiken. In de stiltes ontstaan de beelden, krijgt het vorm in de hoofden van de mensen. Een optreden is dan ook pas echt geslaagd als je het publiek het gevoel kunt geven dat een verhaal ontstaat op het moment dat je het vertelt.’

> **LIJFSPROOKJE**

‘Ik heb een repertoire van ongeveer vijftig verhalen, die ik verzameld heb omdat ze op de een of andere manier bijzonder voor me zijn. Uit die verhalen maak ik een keuze voor een voorstelling. Daarbij probeer ik me zoveel mogelijk te richten op het publiek dat ik kan verwachten op zo’n middag of avond. Dan ben ik natuurlijk wel afhankelijk van hoe goed degene die mij boekt, zijn eigen mensen kent. Ik heb wel eens gehad dat de verhalen veel te moeilijk waren. Dat merk je vrijwel meteen aan de reacties van het publiek. Gelukkig heb ik daarvoor altijd een paar goede verhalen achter de hand.

Ik werk uiteindelijk met een vaste, uitgeschreven tekst. Dat is niet gebruikelijk voor vertellers. Zo iemand als Willem de Ridder vertelt vaak

AANSLUITING BIJ DE OUDE VERTELTRADITIE”

voor de vuist weg. Dat is niks voor mij. Schaven doe ik wel, improviseren niet. Ik doe het op mijn manier. Een theatrale manier. Ik zit ook niet op een stoel; ik sta.

Voor sprookjes heb ik een bijzondere voorliefde. Mijn repertoire bevat enkele bekende maar ook een groot aantal minder bekende. Ik bewerk ze overigens zelf. De Dans van de Kraanvogel is mijn lijfsprookje. Ik ken het al 15 jaar. Heel sober. Oorspronkelijk Chinees. Het gaat over een geschilderde kraanvogel die van de muur afkomt voor een wonder-schoon ballet. Hij danst echter maar één keer per dag. Een rijk man wil hem voor veel geld nog eens laten dansen. Daarop vertrekt de kraanvogel. Zonder een woord. Voor mij heeft dit sprookje te maken met integriteit. Met de manier waarop je je talenten gebruikt.’

> MYTHISCHE DIMENSIE

‘Mijn ideaal was – en is nog steeds – dat ik verhalen wilde vertellen die op de een of andere manier een afspiegeling vormden van mijn eigen zoektocht. Epische verhalen als de Odyssee, waarin de held op zoek gaat naar zijn levensvervulling. In feite zoek ik aansluiting bij de oude verteltraditie, waarin het overbrengen van waarden en normen een belangrijke rol speelde. Normen en waarden die pasten in die tijd en bij die sociaal-politieke omstandigheden.

Ik heb het idee dat de tijd rijp is voor een nieuw soort epiek, maar dan wel een die past in onze moderne samenleving en toch diezelfde kracht, diezelfde passie, diezelfde meeslependheid heeft als de klassieke epiek. Compleet met avontuur en die mythische dimensie van onder- en bovenwereld.

Het individualisme, het egocentrisme van de afgelopen decennia heeft in eerste instantie geleid tot een ontmythologisering.

Ik hou van het visionaire. Het gaat mij in mijn verhalen niet om de realiteitsdimensie. Al die feitelijkheden vormen maar een oppervlakkig laagje. Ik wil op mijn eigen bescheiden manier die mythe in ons leven terugbrengen. Door de verhalen die ik vertel en door de manier waarop ik ze vertel. Daarin voel ik me een soort van pionier.’ <

VERTEL-TIPS

Mirjam Mare: ‘Docenten staan de hele dag al voor de klas. U staat dus eigenlijk altijd voor publiek. Daarom zult u mijn tips voor een deel misschien als open deuren ervaren. Toch kan het nuttig zijn af en toe stil te staan bij wat zo vanzelfsprekend lijkt.’

1. BEWUST ZIJN

Voor een groep staan heeft alles te maken met overdracht. Ook al is uw kennis nog zo groot, alles staat of valt met hoe het overkomt. Vertellen is een kwestie van concentratie, presentie en presentatie. Van bewust worden en bewust zijn. Wees u bewust van uw lichaamstaal, uw stem, uw uitstraling. Bewust van het verhaal zelf, van uw publiek en van de ruimte.

2. GEBRUIK VAN DE STEM

Als u voor de klas een verhaal vertelt, moet uw stem overal in het lokaal goed te horen zijn. Zonder dat hij aan kracht inboet. Dat controleert (en oefent) u als volgt: richt uw stem achtereenvolgens op verschillende voorwerpen aan de muren. Als u het geluid hoort ‘terugkomen’, weet u dat u krachtig genoeg spreekt.

3. BEWUSTE LICHAAMSHOUDING

U ondersteunt uw verhaal met uw lichaam: met gebaren, bewegingen en uw lichaamshouding zet u uw woorden kracht bij. Als u vertelt moet u niet-functionele, onwillekeurige gebaren achterwege laten.

4. WISSELENDE OOGCONTACTEN

Zoek oogcontact met steeds verschillende leerlingen. Als u steeds de ogen van dezelfde leerling zoekt – omdat die steeds zo leuk reageert, bijvoorbeeld – beperkt u de interactie, dan krijgt u nooit contact met de hele klas.

5. AFSTAND NEMEN OM DICHTBIJ TE KOMEN

Voor een goede interactie met de klas moet u de leerlingen tegemoet treden alsof zij één, zelfstandig organisme vormen. Daar is een zekere fysieke afstand voor nodig. Als u te dichtbij komt, tussen de leerlingen gaat zitten, dan valt dat organisme uit elkaar en wordt de afstand juist groter.

6. NIET ALLEEN HET HOOFD, VOORAL OOK DE BUIK

De fantasie van uw leerlingen wordt vooral geprikkeld wanneer er een beroep wordt gedaan op zintuiglijkheid. En dan niet zozeer het zien en het horen, maar vooral het ruiken, voelen en proeven. Als u een middeleeuwse stad beschrijft, vertel dan over de stank van het open riool, de rommel, hoe stoffen aanvoelen enzovoort. Dat maakt de identificatie veel makkelijker en stimuleert de verbeeldingskracht van de leerlingen.